

В НАУКОВИХ КОЛАХ

ОЛЕГ ШАБЛІЙ *(До 70-річчя від дня народження)*

18 червня 2005 року виповнюється сімдесят років відомому вченому в галузі механіки деформівного твердого тіла, докторові фізико-математичних наук, професору, академіку Академії інженерних наук України, ректору Тернопільського державного технічного університету імені Івана Пулюя Шаблію Олегу Миколайовичу.

Олег Шаблій народився в с.Чернихів Зборівського району Тернопільської області. В 1953 році закінчив Кобзарівську середню школу, поступив навчатися на механіко-математичний факультет Львівського університету імені Івана Франка. Після закінчення університету в 1958 році стає аспірантом кафедри механіки цього ж університету у відомого вченого професора Флейшмана Н.П. і починає інтенсивно займатися науковими дослідженнями. Спочатку наукові інтереси Олега Шаблія були спрямовані на мало вивчений у той час напрямок механіки твердого деформівного тіла (визначення граничної рівноваги тонкостінних елементів конструкцій). За час навчання в аспірантурі ним отримано ряд нових розв'язків задач про жорстко-пластичну поведінку круглої та кільцевої пластинок, пологої сферичної та циліндричної оболонок. Використовуючи модель ідеально пластичного тіла та умову пластичності Треска, знайдено несучу здатність цих конструкцій і отримано нові схеми їх руйнування.

З 1961 року Олег Шаблій починає працювати асистентом на кафедрі загальнотехнічних дисциплін Тернопільського загальнотехнічного факультету Львівського політехнічного інституту. Одночасно продовжує займатися науковими дослідженнями за цією ж тематикою. За результатами цих досліджень в 1963 році Олег Шаблій захищає кандидатську дисертацію.

В 1963–64 рр. працює старшим викладачем, а з 1964 року доцентом і завідуючим кафедрою теоретичної механіки Тернопільського філіалу Львівського політехнічного інституту. Під його керівництвом розпочинає діяльність наукова школа. Дослідженням граничної рівноваги охоплено напрямки різномодульних матеріалів, врахування напружень поперечного зсуву, на випадок кінцевих переміщень та ін. Олегом Шаблієм отримано ряд принципово нових розв'язків на основі моделі жорстко-пластичного матеріалу із зміцненням, із врахуванням інерції повороту поперечних перерізів, для ідеального в'язко-пластичного матеріалу. Особливо слід відзначити побудовані ним граничні поверхні та поверхні навантаження в узагальнених напруженнях та деформаціях для ряду однорідних та конструктивно неоднорідних тонкостінних конструкцій, які дозволили виявити нові схеми їх жорстко-пластичного деформування. За результатами цих досліджень О.М. Шаблій в 1975 році захистив докторську дисертацію на тему "Методи збільшення несучої здатності тонкостінних елементів конструкцій та їх оптимальне проектування". Він став першим доктором фізико-математичних наук на Тернопіллі. В 1976 році йому було присвоєно вчене звання професора.

Подальша наукова діяльність Олега Шаблія була тісно пов'язана з потребами виробництва. Під його керівництвом виконано ряд досліджень в рамках госпдоговірних угод для таких провідних виробничих об'єднань: "Тернопільський комбайновий завод", «Ватра», Інститут електрозварювання імені Є.О.Патона, Подольський технологічний інститут (Московська область), Московський інститут радіозв'язку та ін.

Наукові інтереси О.М.Шаблія поширюються на такі напрямки: дослідження повзучості тонкостінних елементів конструкцій, оптимальне керування напруженим і деформованим станом, дослідження звукових випромінювань пуско-регулювальної апаратури люмінесцентних ламп, технологічні задачі виготовлення тонкостінних конструкцій заданої форми шляхом пружно-пластичного деформування, оптимальне керування температурними полями в радіосхемах, оптимальне проектування елементів конструкцій, дослідження та оптимізація процесів індукційної наплавки різальних елементів бурякозбиральних комбайнів, розробка нових перспективних конструкцій антен космічного зв'язку, математичне моделювання та оптимізація процесів зварювання, технологічні задачі термопосадки тощо. З усіх цих напрямків отримані конкретні результати, які відображені більше, ніж у 200 наукових публікаціях та авторських свідоцтвах і патентах.

Олег Шаблій - талановитий організатор науки. Під його керівництвом створені і функціонують наукові напрямки, зокрема: з оптимального керування напруженим та деформованим станом твердих тіл; розробки конструкцій та технологій виготовлення дзеркальних антен космічного зв'язку; розробки енергозберігаючих технологій наплавлення робочих органів сільськогосподарських машин; математичного моделювання та оптимізації процесів зварювання та посадки з натягом. Під його керівництвом підготовлено і захищено 12 кандидатських та готується до захисту одна докторська дисертація. Більшість його учнів - провідні вчені та педагогічні працівники Тернопільського державного технічного університету імені Івана Пулюя.

Впродовж багатьох років Олег Шаблій активно організовував наукові дослідження в своєму регіоні, очолюючи філіал Західного Наукового Центру в Тернопільській області, був головою спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій, організовував і керував роботою більше десятка міжнародних та всеукраїнських наукових симпозіумів, конференцій і семінарів. Нині він є заступником голови спеціалізованої Вченої ради по захисту кандидатських дисертацій в Тернопільському державному технічному університеті, членом Ради по захисту докторських дисертацій Інституту прикладних проблем математики і механіки імені Я.С.Підстригача НАН України в м.Львові, головою навчально-науково-виробничого комплексу «Світло», головним редактором «Вісника Тернопільського державного технічного університету», головою Фонду імені Івана Пулюя. За отримані наукові результати та організацію наукових досліджень в 1996 році О.М.Шаблію присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України», а з 1991 року він – академік Академії інженерних наук України.

Багато зусиль і енергії О.М.Шаблій віддає освіті та вдосконаленню системи підготовки спеціалістів для народного господарства, наукових і науково-педагогічних кадрів. Все своє трудове життя він займається педагогічною діяльністю. Близько тридцяти років завідував кафедрою

теоретичної механіки, а зараз – завідувач кафедри інформатики і математичного моделювання.

В 1985 році стає директором Тернопільського філіалу Львівського політехнічного інституту і починає активну роботу в напрямку створення незалежного вищого навчального закладу. В результаті цієї діяльності вже в 1990 році філіал перетворюється в Тернопільський приладобудівний інститут, якому в 1991 році присвоєно ім'я Івана Пулюя. Продовжується діяльність в напрямку зміцнення вузу, впровадження підготовки фахівців за новими спеціальностями, розвитку матеріальної бази і в 1995 році на базі інституту створюється Тернопільський державний технічний університет імені Івана Пулюя.

На посаді ректора університету Олег Шаблій надзвичайно активно і плідно працює над впровадженням нових сучасних технологій навчання, відкриттям нових сучасних спеціальностей, що користуються високим попитом, підготовкою науково-педагогічних кадрів високої кваліфікації та розвитком матеріальної бази університету. За короткий період побудовано новий головний корпус університету та сучасний культурно-спортивний центр з прекрасними актовим залом, конференцзалом, низкою спортивних залів та басейном. Придбано і введено в експлуатацію нові навчальні корпуси загальною площею 11500 кв.м. Слід зауважити, що все це зроблено тоді, коли в країні відбувався розвал економіки і спад ділової активності.

Тернопільський державний технічний університет імені Івана Пулюя сьогодні – один з найбільш комп'ютеризованих вищих навчальних закладів України, який входить в Європейську асоціацію університетів і є активним учасником Болонського процесу. І головна заслуга в цьому його теперішнього ректора – Олега Миколайовича Шаблія.

Редколегія та редакція журналу щиро вітають Олега Миколайовича Шаблія – головного редактора журналу з ювілеєм і бажають йому здоров'я, наснаги та творчого довголіття на благо науки та України.